

Mühlhausen/Thür., 25. Februar 1543

An Philipp Melanchthon

Abschrift: BSB, Clm 940, fol. 548v-550v (danach ediert); weitere Abschriften: UB Basel, O III 4, fol. 160r-162r; BSB, Clm 937, fol. 89r-90v; Stadtbibliothek Nürnberg, Ms. Strob. 48, fol. 11r-12v.

Druck: Hummel, Celebrium virorum epistolae ineditae LX, S. 140-144, Nr. 60; Mezger, Memoria² S. 8f. (mit Auslassungen; nicht in der 1. Aufl.; nach Clm 940; kennt den Druck von Hummel nicht); Jordan, Bericht S. 3-5 (nach Hummel).

Regest: MBW, Regesten Nr. 3177 (Bd. 3, S. 367).

Edition: MBW, Texte Nr. 3177 (Bd. T 12, S. 105-108).

Clariss[imo] viro D. Philippo Melanth[oni] Domino et praeceptoris suo colendo.¹

Agnosco vir clarissime quantum humanitati tuae pro singulari erga me benevolentia, et meritis debeam. Atque vtinam tam facile gratiam referre possem, quām et officium meum postularet, et ego maximē optarim. Pluribus verbis non vtar. illud tamen dico, si tibi amor erga te meus et obseruantia perspecta esset, te animum meum utique non improbaturum. Eum tibi hoc tempore solum muneric loco offero minime dubitans, fore, ut id munus, quo melius mihi nullum est, boni consulere digneris. Neque etiam committam, ut quod vel in primis te velle scio, in officio meo, quod tuo beneficio non leue sustineo, negligentius, quam oportuisset, versatus esse merito accusari possim. Inueni scholam sane quam perturbatam, elementarios pueros ad ducentos, quorum mihi non tam molesta est inscitia, quam agrestes, feri et prauis mores. Illa enim partim aetate excusari, partim emendari doctrina potest. Hi verò ita in eorum animos inoleuerunt, tamqüe altè radices egerunt (nescio vtrum καχεξία τινὶ, an verò propagatione parentum) prorsus ut euelli posse non videantur. Ea est in respondendo ferocia, et barbaries, eae ineptiae vultus, status, incessus, omnium gestuum non modo ut negligenter instituti, sed etiam, ut de industria docti ad nequiciam et ferociam² videri queant. Cum huiusmodi igitur hydra non septem, sed ducentorum capitum mihi conflictandum est, quid proficiam: θεῶν ἐπὶ γούνασι κεῖται, ut Homericu versu utar. Verum ἡμεῖς ἐφ' ϕ τετάγμεθ' ἐκπονήσομεν. Et quidem iniquiores mihi videntur ciues nonnulli qui adeo efferatam bestiam vno atque altero mense non cicurari conqueruntur, qui si essent ipsi ita morati, ut decebat, si domi seueriore disciplina vterentur, si suo exemplo non nocerent alijs,³ si liberos suos tanto tempore sua culpa corrumphi non siuissent, aequiore animo ipsorum reprehensiones ferrem. Nunc cum tantum ad salaryum quod mihi constitutum est respiciant, et quasi Deus ego quispiam sim, qui repentina aliqua metamorphosi cuculum in lusciniam subito transformare possim, ita de me suspicentur, non etiam semetipsos accusent, non considerent quid res ipsa ferat, equidem submoleste fero, eorum iniustas querelas, et ἀπειροκαλίαν, quanquam ea tamen moderatione vtuntur, ut me non tam accusent, quam hortentur ad seueriorem disciplinam. Ego autem cum conscientia mea culpa prorsus omni liberet, (nihil enim praetermitto, quod ad rectam institutionem cum in literis tum in moribus, et pietate facere iudico.) quid alij de me sentiant aut loquantur, non adeo in magno pono discrimine libenter quibusuis locum daturus melioribus. Veruntamen si est, ut meam operam et studium probent, non ego ea sum leuitate, ut sine graui causa hinc sim discessurus. Stipendij quod praebetur adeo me non poenitet, ut Mida mihi ditior videar. Vtinam sim eodem etiam prudentior. Hypodidascalis seuerè imperatum est, ut mihi sint audientes, nec est quod de eis querar. Nam neque doctrinam neque diligentiam in eis adeo desidero. Autoritas DEI quidem illa in primis donum est, quae si ulla in me sit, eam etiam honorifico tuo testimonio magna ex parte debeo atque tueri summa ope

annitar. Iustus Menius ultrò plura mihi praestat quam mereor aut expeto, cuius consuetudine vtinam diu frui possem, neque caeteri sacerdotes suis officijs mihi desunt. Sola diaeta Turingorum agrestior, et crudior, quam pro tenuitate valetudinis meae, vereor ne magnum aliquod malum mihi datura sit. Infestant hoc anno natalem meum, qui futurus est idibus Augusti, Saturni et ♂ inimicissimi radij, et parum boni ominatur κλιμακτήρ anni octaui et vicesimi aetatis meae, qui iam instat, quibus si victus sordidior non quasi aditum in meum corpus grassandi patefecerit, gaudebo.

Sed:

Quicquid erit superanda omnis fortuna ferendo est.

Confido DEVM suppeditaturum robur animi, ne in calamitatibus sim omni solatio destitutus, et ego in eo philosophiae genere (modo institutum cursum tenere liceat.) quicquid vitae supererit, consumere statui, quod ad contemptum rerum inflammet. DEVS optimus maximus te Christianae reipubl[icae] et bonis studijs conseruet incolumem. Datae Molhusij è Franciscanorum monasterio in qua ego Eremo nunc γνησίως monachum ago. 5. Calend[as] Martij 1543.

T[uae] H[umanitatis]
obseruantissimus
H[ieronymus] Wolfius.

¹Adresse nach UB Basel, O III 4 (Clm 940: D. Philippo Melanthoni praeceptori suo); vgl. den Brief an Melanchthon vom 23.12.1543 // ²ferociam] alle weiteren Abschriften: feritatem // ³alijs] alle weiteren Abschriften: pueris.